

En la mort de Maur Esteva

Notes sobre l'abat de Poblet berguedà amic de Josep Pla i Tarradellas

2014

18 de novembre. Als obituaris de *La Vanguardia*, l'abat de Poblet comparteix pàgina amb el periodista Josep Maria Bachs, que tan famós es va fer gràcies sobretot al programa *Filiprim* de TV3. Al popular "senyor Bachs" li ha arribat l'hora, "ha tancat la paradeta" per sempre i el diari del comte de Godó li ha dedicat una necrologia amb foto, una foto on el veiem mirant-se rialler el lector no sabem si perquè el recordem tal com sortia a la petita pantalla o dient-nos: "Llegiu, llegiu, que ja vindreu!" L'abat de Poblet i general de l'orde del Cister ocupa dues columnes sense foto a la seva esquerra, signades pel senyor Josep Andreu, ara diputat al Parlament i alcalde de Montblanc. És un dels dotze joves que, desafiant el cercle policial, van saltar la muralla de Poblet l'estiu de 1976 i van ser acollits al cenobi fins a l'Onze de Setembre, data de la culminació de la Marxa de la Llibertat.

Maur Esteva, Daniel de seglar, va morir el passat dia 14. Havia nascut a Gironella el 1933. De 1955 a 1958 va viure a Berga; abans, ho havia fet en altres poblacions de la comarca, com Guardiola de Berguedà. Als vint-i-cinc anys (1958) va ingressar al monestir de Poblet, on va professar l'any següent. El 1967 va ser ordenat prevere i el 1970 elegit abat.

Al llibre *Poblet, escola de servei. Sermons capitulars*, llegim: «Vaig entrar l'any 1958 i acabava els estudis pel juny del 1970. Són dotze anys. Pel novembre d'aquell mateix any, passats quatre mesos del meu retorn de Roma, vaig ésser elegit abat. Estava a zero. No havia pas tingut temps de pair tot el que havia estudiat ni havia tingut mai cap càrrec de responsabilitat en el monestir, llevat de fer de sabater. No havia parlat mai ni amb el picapedrer del monestir, ni tan sols amb els guies turístics. Vaig haver de començar coneixent persones amigues de la comunitat que ni tan sols no sabien qui era jo. Havia viscut en l'anonimat total. El camí fou lent i el vaig haver de fer tot sol.»

Afegeix el pare Esteva: «Després d'un moment difícil de la comunitat, amb quatre anys d'interrupció des de la renúncia el meu antecessor, en uns anys de transició, de canvis profunds, el futur abat era vist com un enemic que calia témer i al qual calia posar limitacions de tota mena. Jo vaig creure que m'havia de posar en un estil de vida que no canviés en res la meua manera de viure d'abans i, mogut per la llei pendular, vaig anar a la part oposada del que havia vist pertot arreu en el passat: ni auto, ni abadia, ni visites, ni viatges, etc.»

Quan fa vint-i-cinc anys el vaig visitar a Poblet per prendre unes notes per al diari *Regió7*, el pare Esteva em va rebre en un despatx que si la memòria no em falla era d'una dignitat austera, amb una escultura d'un d'ator conegut que ara no recordo. Em va explicar que, un cop abat, en diverses ocasions, i per diversos conductes, se li va insistir que no es podien trencar les amistats

ni les relacions públiques del monestir. També va ser pregat de no dedicar tant temps al treball manual, que el dedicés a estudiar. «Després, però, m'ha tocat relativitzar moltes coses, fins al punt de semblar que feia passos enrere, però el desig d'estalviar gestos poc monàstics a la comunitat del futur m'ha empès a fer aparents passos enrere mentre esperonava la restauració del monestir.» Aquest fet, la restauració del monestir, ha estat el més destacat en les necrologies aparegudes a la premsa. "Abat del poble, restaurador de Poblet" és el títol de la necrologia de *La Vanguardia*.

L'abat va esmenar la seva actuació inicial. Va demanar a Josep Pla que escrivís la *Guia de Poblet*, que és al volum 43 de la seva *Obra completa*. Es va relacionar amb el president Tarradellas, que acabaria deixant el seu arxiu al monestir, va participar en reunions internacionals sobre el monaquisme, va escriure articles periodístics, va escriure la tesi doctoral..., però va continuar essent, per sobre de tot, un monjo que recordava a cada avinentesa que se li presentava la dimensió primordialment espiritual del monestir.

Així, el 1976 va dir als components de la Marxa de la Llibertat: «Allò que, en determinats moments d'exaltació nacionalista, el fet de ser panteó reial podria comportar de menys adient a la mil·lenària tradició monàstica que continua viva en aquestes pedres, cal bandejar-ho.»

El 1982, a l'acte de creació del Patronat de l'Arxiu Tarradellas, va recordar en el mateix sentit: «Sempre que, en aquests darrers anys, he hagut de parlar en alguna avinentesa com la d'avui, sentia com una necessitat, la de deixar testimoni que assumíem el pes de la gestió restauradora i les servituds que comporta, però que això no era el fi principal de la casa.»

Un altre dels aspectes del pare Esteva va ser la seva catalanitat. A l'ambó del presbiteri, de l'escultor Josep M. Subirachs, hi va fer gravar la frase «Proclamem la paraula de Déu en la nostra llengua.»

Manllevem a Enric Juliana el comentari sobre l'homilia del dia de Tots Sants de 2012 a Solius (*La Vanguardia*, 19/11/2012): «Dis-

MAURUS
ESTEVA ET ALSINA

10.7.1933 - 14.11.2014

Abbas Populeti
1970-1998

Abbas Generalis
Ordinis Cisterciensis
1995-2010

«De Dei misericordia
numquam desperavit» (RB 4,74)

Recordatori de la mort de l'abat Esteva. FOTO: ABADIA DE POBLET

Enterrament de l'abat Esteva a Poblet. FOTO: ABADIA DE POBLET.

cretament, com correspon a la seva història, Poblet també ha pres posició davant la *qüestió* [la independència de Catalunya]. El dia de Tots Sants, Maur Esteva, abat emèrit de Poblet i exabat general de l'orde cistercenc, va llegir una homilia ben explícita al monestir, també cistercenc, de Santa Maria de Solius (Baix Empordà). Aquestes van ser les paraules: "Penso que des de l'Onze de Setembre estem tots molt sorpresos, per no dir astorats, per algunes coses que veiem, llegim i sentim. [...] Crec que defensar la llengua pròpia, la cultura pròpia i, consegüentment la nació pròpia, i autoafirmar-les amb tots els mitjans i amb la voluntat de ser un Estat sobirà, és una causa justa, si cal, essent perseguits, més encara, amb persecució espiritual, persecució dialèctica, perquè qui té la màgia de la paraula també pot fer terrorisme intel·lectual."»

Guardo uns quants papers –retalls de diaris– de quan va morir Josep Pla. «Plou. Ha escollit per morir el Dia del Llibre. Ell, que n'havia escrit tants, que havia engrunat tots els matisos de la terra i de la gent del seu país...» Aquest text de Manuel Ibáñez Escofet va ser publicat, en català, a les pàgines de *La Vanguardia* dedicades a la mort de Pla, "*Josep Pla escribó la última página de su vida*" (24/04/1981). Al diari de l'endemà, Ibáñez dedicava unes ratlles a l'enterrament de Pla, "Gràcies per tot el que ens ha donat", on deixava constància que l'abat Esteva havia recitat el «*Dies irae, dies illa*» seguint el desig escrit per Pla: «Només els demano [a les persones que en moment de la meua mort estiguin al meu costat] que em facin enterrar al cementiri de Llofriu, que és la meua parròquia, sense ningú que no siguin els de casa, sense comunicar la notícia a ningú i amb el capellà corresponent per a recitar la poesia en llengua llatina "*Dies irae, dies illa*".» (*Notes del capvesprol*).

L'abat Esteva va pronunciar l'homilia de l'enterrament, posteriorment publicada en un fulletó de dotze pàgines per l'abadia de Poblet. «S'ha dit, també, que Josep Pla era essencialment agnòstic, ateu, materialista, agafat a la terra, i proud. Tan encarnat a la terra, a l'Empordà, que tota la seva manera de parlar de l'Església, dels rectors i de les rectories provenia del fet de veure en això una força per a conservar l'arrelament de les tradicions, les institucions, la continuïtat. [...] Cal haver estat amb ell hores, escoltant-lo, deixant-li preguntar una i altra vegada "si estic content d'esser monjo", i que digués que ell tenia 80 anys, que ja no li quedava més que "esperar a veure què passarà", sentir-li dir que havia llegit la *Regla de sant Benet* en una nit [...]. Deixo la seva obra com un monument a la nostra llengua [...] per quedar-me amb el Josep Pla serè, que una estona després de rebre la unció dels malalts i el viàtic feia el primer cigar, passats alguns dies que no tenia aquesta apetència, i deia: "Fumo perquè estic content

per tot això que avui han fet vostès aquí". El senyor Pla, a hores d'ara, ja sap què passarà després. El Senyor se l'ha endut per fer-li veure la claror de la seva mirada, és a dir, "el què passarà després"[...]»

A la *Guia de Poblet* inclosa al final del volum 43 de l'*Obra completa, Caps i puntes*, Pla descriu les pedres, els xiprers, els ocells, la impremta, la biblioteca, el silenci, les campanes, l'ambient i tot allò que l'estada a Poblet li va suggerir. «Els monjos estan sempre contents, però en aquests moments encara més, perquè són pobres. Conec el pare abat de Poblet, el monjo Esteva, natural de Berga. Tinc l'honor de conèixer-lo i tenir-li un respecte i una admiració permanent. És un home que m'agrada, d'una simplicitat i d'un europeisme totals. Tot això és inoït, però és així. [...] L'abat de Poblet em digué: "Faci el que vulgui, divagui per la casa." Com que la meua vida ha consistit en divagar, ho he naturalment aprofitat.»

A més de presidir les exèquies i pronunciar l'homilia, el pare Esteva va redactar i fer imprimir a la impremta de Poblet el recordatori de Pla. Inclou un retrat de l'escriptor de Salvador Dalí i unes ratlles del *Quadern gris*, aquesta anotació de l'1 de gener de 1919: «L'estat permanent de l'home és el pecat. (Lector: no precipiteu, si us plau, el comentari.) En la vida –em sembla– es pot acceptar aquest fet o tenir alguna pretensió a la puresa. Però sortir del pecat és impossible. Tan impossible com sortir de la injustícia. I potser tan perillós com sortir de la injustícia. Si hom tracta de sortir del pecat, poden succeir dues coses: no acabar-ne de sortir pel contrapès del pecat o creure's haver-ne sortit sense ésser veritat, sense ésser cert i convertir-se, llavors, en un ésser fals i hipòcrita, capaç de fer qualsevol enormitat en nom de la puresa fingida. Considerar-se tothora un pecador sinistre pot donar una certa esperança d'arribar a la humilitat i la discreció. Espero que aquesta convicció no m'abandonarà en el curs de la meua vida. És l'única esperança que tinc.»

29 de novembre. La discreció de Poblet veig que també ara ha estat destacada per Arturo San Agustín ("Cròniques a peu de carrer", *La Vanguardia* d'avui): «Les coses dels diners no sempre acaben bé i a l'espectacular monestir cistercenc de Poblet els seus abats moren i són enterrats molt discretament. Que discret que és Poblet. Que discrets que són els seus abats. Vinyes i muralles, mènsules, finestres gòtiques, claustres, tombes reials, cim-

bori i, sobretot, aquesta sereníssima plaça Major on s'accedeix després de creuar l'anomenada *Porta daurada*. Però també els extraordinaris i saborosos tomàquets que el pare Miró, apassionat monjo ciclista, cultiva a l'hort del monestir. Que desconegut que és encara Poblet, fundat a mitjans del segle XII pel comte de Barcelona Ramon Berenguer IV. Que discret que és Poblet. Que discrets que són els seus abats. Parlo, per exemple, de l'abat emèrit Maur Esteva, al recent funeral del qual no hi va acudir el president de la Generalitat, Artur Mas, ni tampoc la vicepresidenta, Joana Ortega. Dels principals, com deia la meua tieta, només hi van anar el líder d'ERC, Oriol Junqueras. I Jordi Pujol i la seva esposa, Marta Ferrusola, als quals, segons em va explicar un col·lega tarragoní, se'ls va veure combregar. Maur Esteva va ser enterrat a la capella de Sant Benet, en una de les dues tombes que estaven reservades per a Joan de Borbó i la seva esposa, és a dir, els comtes de Barcelona. A Poblet es descobreix la veritable història i potser això explica moltes coses.»

30 de novembre. Sobre la relació de Maur Esteva amb Josep Tarradellas i Josep Pla, el setmanari *El Temps* porta un interessant estudi de Lluís Bonada, "Del maçó Wharton a l'escèptic Pla". «L'abat Maur Esteva va poder lligar la vida i l'obra de dos dels grans catalans del segle XX, Pla i Tarradellas, amb Poblet, un monestir que a més de tomba reial és la tomba de l'introduïdor de la maçoneria a la Península.»

Referint-se a l'amistat amb el president Tarradellas, Bonada escriu: «La relació de l'abat amb Josep Pla havia arribat a ser tan estreta que en l'acte d'atorgament de la medalla d'or de la Generalitat de Catalunya a l'escriptor, celebrat el dia 12 de març de 1980, Josep Tarradellas es va situar entre tots dos: Pla a la seva dreta i l'abat, a l'esquerra. Llavors s'acabava de collar una altra relació molt cordial entre el president Tarradellas i el monestir. Només dos dies abans, Tarradellas havia anunciat, des de Poblet mateix –on s'havia fet una reunió excepcional, i plena de simbolisme, del consell executiu–, que el seu arxiu hi seria dipositat. Poblet, el significat històric i la realitat present de Poblet, va permetre a Tarradellas i Pla de reforçar una imatge de servei al país clarament separada de la del catalanisme pujolista i montserratí, que creien de vocació monopolitzadora, sectària, estreta de mires i amb tuf de sagristia. I per a l'abat, l'enriquiment patrimonial de Poblet anunciat pel president de la Generalitat comportava també un segon enriquiment valuós, la reconstrucció arquitectònica, d'un cost extraordinari, la del Palau de l'Abat. L'edifici havia arribat a l'actualitat molt enrunat i la història dirà sempre que va ser reconstruït durant l'abadiat de Maur Esteva (1970-1998).»

Lluís Bonada, un dels principals especialistes en l'obra del solitari de Llofriu, explica molt bé la relació entre l'escriptor i l'abat: «Josep Pla tenia fama de llibertí, ateu i menja-capellans. Tothom sabia que era escèptic de mena. I els seus lectors recordaven haver-li llegit que de jove es va convertir en racionalista, determinista i materialista. Però l'abat de Poblet, Maur Esteva, tot i ser-ne conscient, va percebre en els textos del seu admirat autor un gran respecte reverencial per l'obra de l'Església, i el va voler conèixer personalment. »Pel que feia a Poblet, Pla havia escrit que el 1835 va ser saquejat per "turbes i aventurers desnaturalitzats, sense arrels a la terra", i que amb aquella destrucció "el país i la seva història, i el seu art, i les seves riqueses, havien deixat de tenir una virtualitat en el pensament i en la sensibilitat de la gent", perquè, llavors, "la religió era considerada un llast". »L'octubre de 1976, sis anys després de ser nomenat abat, el pare Esteva el va anar a visitar al seu mas. Va ser, recordaria

L'abat Esteva i Josep Pla a Poblet, a l'època de la redacció de la Guia.
FOTO: FUNDACIÓ JOSEP PLA. COL·LECCIÓ JOSEP VERGÉS.

l'abat, una tarda interessant i divertida. Van repetir la trobada dos anys després i en aquella ocasió l'abat li va demanar que fes un escrit sobre Poblet. A més, li va suggerir que anés a passar-hi uns quants dies per parlar-ne. Pla hi accedí i va anar-hi la setmana següent. Visqué amb la comunitat i llegí molt sobre Poblet i el monaquisme.

»Una malaltia retardaria la redacció del text però finalment, el juny de 1979, va fer una segona estada al monestir, on el va llestir. Com havien acordat amb l'abat, seria una guia. La gran història de Poblet ja l'havia feta el monjo i historiador Agustí Altisent (Santa Coloma de Queralt, 1923 - Poblet, 2004) el 1974, impulsada precisament pel pare Esteva.

»El llibre de Pla, il·lustrat amb fotografies de Hildegard Bung, es publica el maig de 1980 amb el títol *Guia fonamentada i popular del monestir de Poblet*. Se'n van editar vint-i-cinc mil exemplars. En el pròleg, el pare Esteva comenta la seva relació personal amb l'escriptor i relata la història de la gestació del llibre. Vuit anys més tard n'apareixia una segona edició, amb noves fotografies de Francesc Bedmar, atès que en aquells vuit anys s'hi havia fet una gran obra de reconstrucció. [...]

»El text, tenint en compte les característiques de l'edició, no podia ser gaire extens i a Pla li va quedar la recança de no haver-hi pogut dir ben bé el que volia i el que havia de dir de Poblet, i va escriure sis capítols més. El darrer es titula "Poblet és una essència" i hi llegim: "Cauen les individuacions, les originalitats, les aparences i Poblet es manté amb una força prodigiosa. Es pensaven, el segle passat, que l'havien destruït, i ha renascut amb una força normal i esplendent. Poblet és una de les més grans sorpreses d'aquest poble". [...]

»La relació del monestir amb Pla no es va pas limitar a l'edició del llibre. L'escriptor va decidir que els monjos de Poblet l'ajudessin a passar els darrers dies de la seva vida i a ben morir, cristianament. El 27 de gener de 1981, afeblit per l'anèmia però encara lúcida, el pare abat i tres monjos més van concelebrar una missa a la seva cambra. Pla va combregar i va rebre la unció dels malalts. Tindria encara una revifada, però moriria tres mesos més tard, el 23 d'abril.»

Benigne Rafart